

פרשת תרומה תשס"ח בענין עשיית הארון

שמות פרק כה

(י) וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֵתִים וְחֻצֵי אָרְכּוֹ וְאִמָּה וְחֻצֵי רַחְבּוֹ וְאִמָּה וְחֻצֵי קִמְתּוֹ: (יא) וְצִפִּיתְ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תִּצְפְּנוּ וְעִשִּׂיתְ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב: (יב) וַיִּצְקֶתְ לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וַנִּתְּתָהּ עַל אַרְבַּע פְּעֻמֹּתָיו וּשְׁתֵי טַבַּעֹת עַל צַלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵי טַבַּעֹת עַל צַלְעוֹ הַשֵּׁנִית: (יג) וְעִשִּׂיתְ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתְ אֹתָם זָהָב: (יד) וְהִבֵּאתְ אֶת הַבָּדִים בְּטַבַּעֹת עַל צַלְעֵת הָאָרֹן לְשֵׂאת אֶת הָאָרֹן בָּהֶם: (טו) בְּטַבַּעֹת הָאָרֹן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ: (טז) וַנִּתְּתָ אֶל הָאָרֹן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתָּן אֱלֹהִים: (יז) וְעִשִּׂיתְ כַּפֹּרֶת זָהָב טְהוֹר אֲמֵתִים וְחֻצֵי אַרְכָּה וְאִמָּה וְחֻצֵי רַחְבָּהּ: (יח) וְעִשִּׂיתְ שְׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קִצּוֹת הַכַּפֹּרֶת: (יט) וְעִשֶׂה כְרוֹב אֶחָד מְקַצָּה מִזָּה וּכְרוֹב אֶחָד מְקַצָּה מִזָּה מִן הַכַּפֹּרֶת תַעֲשֶׂה אֶת הַכְּרָבִים עַל שְׁנֵי קִצְוֹתָיו: (כ) וְהָיוּ הַכְּרָבִים פְּרָשֵׁי כְנָפַיִם לְמַעַל סַכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֹּרֶת וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל אַחִיו אֶל הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ פְנֵי הַכְּרָבִים: (כא) וַנִּתְּתָ אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרֹן מִלְּמַעַל וְאֶל הָאָרֹן תִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתָּן אֱלֹהִים: (כב) וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וּדְבַרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים אֲשֶׁר עַל אָרֹן הָעֵדוּת אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י
(י) ועשו ארון - כמין ארונות שעושים בלא רגלים, עשויים כמין ארגז שקורין אישקריין בלעז [ארגז] יושב על שוליו: (יא) מבית ומחוץ תצפנו - שלשה ארונות עשה בצלאל, שתיים של זהב ואחד של עץ, וארבע כתלים ושולים לכל אחד ופתוחים מלמעלה, נתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך של עץ, וחפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצופה מבית ומחוץ: זר זהב - כמין כתר מקיף לו סביב למעלה משפתו, שעשה הארון החיצון גבוה מן הפנימי עד שעלה למול עובי הכפורת ולמעלה הימנו משהו, וכשהכפורת שוכב על עובי הכתלים, עולה הזר למעלה מכל עובי הכפורת כל שהוא, והוא סימן לכתר תורה: (יב) ויצקת - לשון התכה כתרגומו: פעמתיו - כתרגומו זויתיה. ובזויות העליונות סמוך לכפרת היו נתונות שתיים מכאן ושתיים מכאן לרחבו של ארון, והבדים נתונים בהם, וארכו של ארון מפסיק בין הבדים, אמתים וחצי בין בד לבד, שיהיו שני בני אדם, הנושאים את הארון, מהלכין ביניהם, וכן מפורש במנחות בפרק שתי הלחם (צח ב): ושתי טבעות על צלעו האחת - הן הן הארבע טבעות שבתחלת המקרא, ופירש לך היכן היו, והוי"ו זו יתירה היא ופתרונו כמו שתי טבעות, ויש לך לישבה כן ושתיים מן הטבעות האלו על צלעו האחת: צלעו - צדו: (יג) בדי - מוטות: (טו) לא יסרו ממנו - לעולם: (טז) ונתת אל הארון - כמו בארון: העדות - התורה שהיא לעדות ביני וביניכם, שצויתי אתכם מצות הכתובות בה: (יז) כפרת - כסוי על הארון שהיה פתוח מלמעלה ומניחו עליו כמין דף: אמתים וחצי ארכה - כארכו של ארון, ורחבה כרחבו של ארון, ומונחת על עובי הכתלים ארבעתם, ואף על פי שלא נתן שיעור לעוביה, פירשו רבותינו שהיה עוביה טפח: (יח) כרבים - דמות פרצוף תינוק להם: מקשה תעשה אותם - שלא תעשה בפני עצמם ותחברם בראשי הכפרת לאחר עשייתם כמעשה צורפים, שקורין שולדיין [מולחמים] אלא הטל זהב הרבה בתחלת עשיית הכפרת והכה בפטיש ובקורנס באמצע, וראשין בולטין למעלה וצייר הכרובים בבליטות קצותיו: מקשה - בטידיין בלעז [עשוי בהכאה]. כמו (דניאל ה' ה') דא לדא נקשן: קצות הכפורת - ראשי הכפרת: (יט) ועשה כרוב אחד מקצה - שלא תאמר שנים כרובים לכל קצה וקצה, לכך הוצרך לפרש כרוב אחד מקצה מזה: מן הכפרת - עצמה תעשו את הכרובים. זהו פירושו של מקשה תעשה אותם, שלא תעשה בפני עצמם ותחברם לכפרת: (כ) פרשי כנפים - שלא תעשה כנפיהם שוכבים, אלא פרושים וגבוהים למעלה אצל ראשיהם, שיהא עשרה טפחים בחלל בין הכנפים לכפרת, כדאיתא בסוכה (דף ה' ב'): (כא) ואל הארון תתן את העדות - לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר (פסוק טז) ונתת אל הארון את העדות. ויש לומר שבא ללמד, שבעודו ארון לבדו בלא כפרת, יתן תחלה העדות לתוכו, ואחר כך יתן את הכפרת עליו. וכן מצינו כשהקים את המשכן נאמר (שמות מ' כ) ויתן את העדות אל הארון, ואחר כך ויתן את הכפורת על הארון מלמעלה: (כב) ונועדתי - כשאקבע מועד לך לדבר עמך, אותו מקום אקבע למועד שאבא שם לדבר אליך: ודברתי אתך מעל הכפורת - ובמקום אחר הוא אומר (ויקרא א' א) וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, זה המשכן מחוץ לפרכת, נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (במדבר ז' פט) ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת וגו', משה היה נכנס למשכן וכיון שבא בתוך הפתח, קול יורד מן השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד: ואת כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל - הרי ווי"ו זו יתירה וטפלה, וכמוהו הרבה במקרא, וכה תפתר ואת אשר אדבר עמך שם, את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל הוא:

אבן עזרא שמות פרק כה

(טז) ונתת הלוחות הם העדות, כאילו הם כמו שטר כתובה, והם לוחות הברית. והעד הנאמן ויקח ויתן את העדות אל הארון (שמות מ, כ). ועוד, כי לא כתב משה ספר תורה, וספר התורה שמוהו הכהנים מצד ארון ברית ה' מחוץ, ועוד כתוב אין בארון רק שני לוחות אבנים (מ"א ח, ט), ומחלוקת היא. יש לשאול. הנה הכתוב אמר למשה, ונתת אל הארון הלוחות אשר אתן אליך, וכתוב ויתן אל משה ככלות לדבר אתו (שמות לא, יח), והנה שברם ולא מלא מצות השם. ויש להשיב, אולי בעבור זה אמרו חכמינו, כי שברי הלוחות הן מונחין בארון. ואין הכתוב מכחיש דבריהם, כי הראשונים והאחרונים לוחות הברית הם. ועוד נוכל להשיב, כי הכתוב לא דבר רק על הלוחות השניות. ואין טענה ממלת אשר אתן אליך (שמות כה כא), כי הנה כתוב גם עליהם ויתנם ה' אלי (דברי י, ד). ועוד, הנה לא מצאנו שיאמר השם למשה שיעשה הארון וישם שם הלוחות הראשונות, כי השם יודע, כי ישברם משה. רק אמר על הלוחות שפסלם משה ועשית לך ארון עץ (שם שם, א). וקדמונינו אמרו, כי אין זה הארון שעשה בצלאל, ונכון הוא. ועל דרך הפשט אינו רחוק בעיני, כי על הארון שעשה בצלאל ידבר, וכן כתוב: ועשו ארון עצי שטים (שמות כה ז). ואין טעם לשאול, אנה היו מושמים אלה הלוחות עד שהוקם המשכן, כי אין צורך להזכיר זה. והוצרכתי לפירוש הזה, בעבור שהזכיר ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי (דברי י, ה). והנה, אם אמרנו כי יספר המעשה כאשר היה, אעפ"י שלא נדע טעם למה יזכיר זה. והנה מה נעשה בכתוב אח"כ ויהיו שם כאשר צוני (שם)? וזה לאות, כי ידבר על הלוחות ששם משה בארון הברית, והם שם עד היום הזה. וזה טעם ויהיו שם עד היום הזה (מ"א ח, ח). גם לאות ולעד, כי ספר התורה לא היה בארון, כי בתחלה שם הלוחות בארון, ואח"כ הכפורת עם הכרובים, והנה שכן הכבוד על הכרובים, וכתוב יושב הכרובים (תה"פ, ב). אם כן, איך ישים משה ספר התורה בשנת הארבעים בתוך הארון, אם לא יסיר הכפורת עם הכרובים מעל הארון? ואין צורך לכל זה:

מלכים א פרק ח פסוק ט

אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר פרת יקוק עם בני ישראל בצאתם מארץ מצרים:

רד"ק

אין בארון – זה ראיה כי לא היו בארון לא שברי לוחות ולא ס"ת וארון שבו ס"ת נראה כי נתנוהו באוצרות בית ה' עם אהל מועד ועם הכלים וכן נראה מדברי חלקיהו הכהן ס"ת מצאתי בבית ה' נראה כי לא היה במקום שהיו רגילים בו ולא היו יודעים אותו שם באותו הדור: אשר כרת ה' – כמו שת"י די עלויהון כתיבין עשרה פתגמי קיימא דגזר ה' עם בני ישראל: בצאת הכהנים – שהכניסו שם הארון בצאתם מן הקדש נראה כבוד ה' בענין:

דברים פרק י'

(א) בעת ההוא אמר יקוק אלי פסל לך שני לוחות אבנים פראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ: (ב) ואתכתב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשנים אשר שברת ושמתם בארון: (ג) ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני לוחות אבנים פראשנים ואעל ההרה ושני הלוחות ביד: (ד) ויכתב על הלוחות פמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר יקוק אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתנם יקוק אלי: (ה) ואפן וארד מן ההר ואשם את הלוחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני יקוק:

**Rabbi Brovender's Parsha Shiur is sponsored by
Dr. Bernard & Robin Cohen, Milwaukee**

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts,
or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org for Rabbi Brovender's fully interactive online yeshiva.

- רמב"ן דברים פרק י'**
- 45 אבל הארון הזה של משה, כשנעשה ארונו של בצלאל גזוהו כדין תשמישי קדושה. וזהו הנכון על דעת רבותינו, כי על דרך הפשט יתכן כי ועשית לך ארון עץ - ירמוז לארון שעשה בצלאל. וזה, כי מתחלה נצטווה משה על המשכן וכליו, והיתה המצוה הראשונה ועשו ארון עצי שטים (שמות כה ו), כי היא עיקר הכוונה בכל המשכן להיות השם יושב הכרובים. ואחרי כן עשו את העגל, וכאשר נתרצה השם למשה ואמר לו שיכתוב על הלוחות האלו כמכתב הראשון צוהו בקצרה שיעשה ללוחות האלה ארון עץ, היא המצוה ללוחות הראשונות. והנה הזכיר לו המצוה הראשונה שבענין המשכן ושהכל תלוי בה, ומזה למד משה לעשות המשכן וכליו כאשר נצטווה מתחלה. ויהיה פירוש ויהיו שם כאשר צוני ה' - שהיו שם לעד לעולם, כאשר צוהו ה' מתחלה (שם שם כא - כב) ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך ונועדתי לך שם ודברתי אתך וגו'. והנה ברדתו הניח הלוחות באהל מועד עד שיעשה הארון והמשכן, כי אלו לא שבר הלוחות הראשונות באהל מועד יהיו עד עשות בצלאל הארון. וכן שברי הלוחות על כרחנו שם היו, כי לא החזירם עמו להר. וראיה לזה, שלא הזכיר משה זו הצוה בסדר כי תשא, כי שם הזכיר ארון בצלאל בפירוש, וכאן לא הזכיר המשכן וכליו כי הם הרואים אותו, ולפיכך הזכיר זה בקצרה:
- ואל יקשה בעיניך שאמר ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני לוחות אבנים - כי השלים ענין הארון כאחד, כי הנה צוהו השם פסל לך וגו' ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ, שיעלה תחלה בלוחות ואחרי כן יעשה ארון עץ, אבל האריך לומר ואכתב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ושמתם בארון - לומר שיהיו כראשונות במכתב וראוי שיהיו בארון המצוה כראשונות שאוועד שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי, ולכך השלים ואעש ארון - להשלים המצוה והמעשה בקצרה, ואחרי כן שב להאריך במקדש. וטעם ואפן וארד מן ההר ואשם את הלוחות בארון אשר עשיתי - שעשיתי ברדתי, ויהיו שם - לעד כאשר צוני ה' - להיות כבודו שוכן בתוך בני ישראל:
- 5 (א) בעת ההיא אמר ה' אלי פסל לך - אחר שהתנפלתי לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה נתרצה אלי שיכתוב לוחות שניות, אבל היו הראשונות מעשה אלהים והמכתב מכתב אלהים, ובאלו צוה אותי שיהיו מחצב ידי והמכתב יהיה כמכתב הראשון באצבע אלהים:
- וטעם ועשית לך ארון עץ - שתשים הלוחות בתוכו בעת שתרד. והיה הארון הזה כולו עץ הוא והמכסה אשר עליו מלמעלה כמנהג בכל הארונו, והיו הלוחות שם עד שנעשה המשכן, ואז עשו הארון המצופה זהב והכפורת אשר עליו זהב טהור. ולא אמר לו כן בלוחות הראשונות, לפי שהיה גלוי לפניו שישברם.
- 10 וטעם ויהיו שם כאשר צוני ה' (פסוק ה), שהיו שם עד שנעשה המשכן, שצוני (שמות כה כא) ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך. וזהו הטוב והישר בפסוקים האלה:
- 20 וכתב רש"י ולא זהו ארון שעשה בצלאל, שהרי לא נתעסקו במשכן אלא לאחר יום הכפורים, כי ברדתו מן ההר צוה להם על מלאכת המשכן, ובצלאל עשה המשכן ואח"כ ארון וכלים, נמצא זה אחר היה. וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה, ואותו שעשה בצלאל לא יצא במלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה. זה לשון הרב. ודברי אגדה הם שמצא כתוב בתנחומא. ויש לשאול ואחר שהוציא משם הלוחות ונתנם בארון שעשה בצלאל מה היה בזה, ולמה הוא יוצא עמהם למלחמה.
- 25 ואומרים ששברי הלוחות היו שם, וכן באגדה. אבל דברי יחיד הם, שכך שנינו במסכת שקלים (ירושלמי פ"ו ה"א) תניא רבי יהודה ברבי אלעאי אומר שני ארונו היו עם ישראל במדבר, אחד שהיו שברי הלוחות מונחין בו וכו', ורבנן אמרי אחד היה ופעם אחת יצא בימי עלי ונשבה. ודעת רבותינו בכל מקום בתלמוד (ברכות ח ב, ב"ב יד ב, מנחות צט א) אינו כן, אלא לוחות ושברי לוחות מונחים בארון. ועוד אנה יעמוד הארון הזה עם הלוחות הראשונות כל ימי המדבר, כי במשכן בבית קדשי הקדשים לאחר הפרוכת אין שם שני ארונו. וכן שלמה לא הכניס לבית קדשי הקדשים אלא ארון אחד (מ"א ח ו - ט):